

Pregled psihičkog razvoja (nastavak)

17. oktobar 2017. godine

Razvoj govora

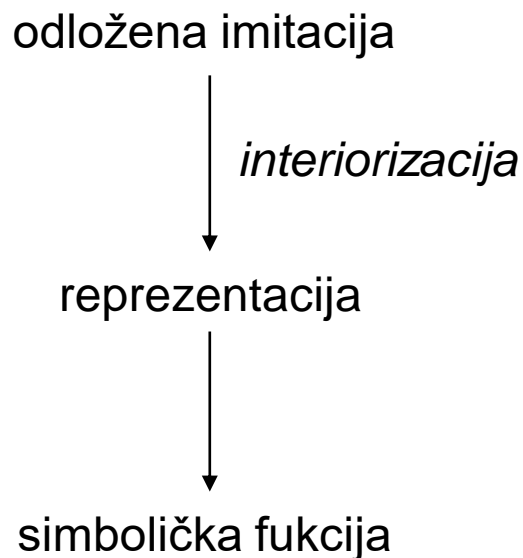
- Primitivni, presimbolički oblici označavanja kod dece
  - Signal – znak koji je nerazdvojiv od označenog
    - *Brm-brm = avion*
  - Indicija – deo označenog koji ukazuje na označeno
    - Vidljiv deo sakrivene igračke, miris hrane, tragovi cipela...
- Osnovni element jezika
  - Simbol – znak koji je arbitraran, nema sličnosti sa označenim
- Preduslov za razvoj govora
  - Simbolička funkcija

Razvoj govora

- **Preduslov za razvoj simboličke funkcije**
  - **Reprezentacija** – sposobnost predstavljanja objekata koji nisu prisutni u opažajnom polju
- **Pokazatelj postojanja reprezentacije**
  - **Odložena imitacija** – imitiranje modela koji nisu prisutni
  - Javlja se oko 18–24 meseca (sa 6 meseci neposredna imitacija)

Razvoj govora

- Nastanak simboličke funkcije
  - Interiorizacija – postepeno prenošenje spolja vidljive odložene imitacije na unutrašnji, mentalni plan – plan reprezentacija.

Razvoj govora

- Manifestacije simboličke funkcije
  - Simbolička igra
    - Dete uzme čebence i pravi se da spava
    - Uzme kutijicu i pravi se da telefonira
    - Vuče konac i pravi se da šeta kuće
  - Mišljenje
  - Govor
  - Mentalna slika
  - San

Neke odlike govora u mlađem osnovnoškolskom uzrastu

- **Drugačija struktura rečenice**
  - Jedna reč = čitav iskaz
    - *“Lopta!” = “Mama, daj mi loptu!”*
  - Dvočlane konstrukcije
    - *“Lopta beba!” = “Mama, daj bebi loptu!”*
  - Redosled reči određuje značenje, a ne sintaksička pravila
- **Više situacioni nego kontekstni**
  - Razumljivost zavisi od poznavanja situacije u kojoj se govor odvija, nije dovoljan sopstveni kontekst slušaoca
- **Konkretan**
  - Reč se poistovećuje sa označenim
    - *“Koja reč je duža – slon ili zečić?”*
    - *“Slon.”*

Moralni razvoj

- Tradicionalno gledište
  - Čovek se rađa kao moralno biće
    - Dobar, loš
- Frojd
  - Dete se rađa amoralno – ni dobro, ni loše
  - Moralnost se razvija tokom ranog detinjstva
  - Usvajanje moralnih vrednosti roditelja
  - **Identifikacija** – proces usvajanja moralnih vrednosti roditelja, poistovećivanje sa roditeljima
  - Razvoj Super-ega

Moralni razvoj

■ Pijaže

- Subjektivna moralnost
  - preoperacioni stadijum
  - centriranost na sopstvenu tačku gledišta
- Objektivna moralnost
  - nakon prevazilaženja egocentrizma

■ Kolberg

- Na osnovu Pijažeove teorije
- Šest stadijuma razvoja moralnosti

Moralni razvoj

- Kolberg
  - **Predkonvencionalna moralnost**
    - orijentacija na kaznu i poslušnost
    - *Poslušnost da bi se izbegla kazna*
    - *Važnije kolika je šteta nego kakva je namera*
    - naivni instrumentalni hedonizam
    - *Poslušnost da bi se dobila nagrada*
  - **Konvencionalna moralnost**
    - orijentacija na interpersonalno slaganje
    - *Poslušnost da bi se izbeglo neodobravanje drugih, sebi ravnih*
    - orijentacija na autoritet
    - *Poslušnost da bi se izbeglo neodobravanje autoriteta*
  - **Postkonvencionalna moralnost**
    - orijentacija na društvene norme (ugovor)
    - *Poslušnost u cilju opšteg dobra*
    - orijentacija na univerzalne etičke principe
    - *Moralni principi kao lični izbor, odluka na nivou savesti*

Predkonvencionalna moralnost	orijentacija na kaznu i poslušnost	Poslušnost da bi se izbegla kazna Važnije kolika je šteta nego kakva je namera
	naivni instrumentalni hedonizam	Poslušnost da bi se dobila nagrada
Konvencionalna moralnost	orijentacija na interpersonalno slaganje	Poslušnost da bi se izbeglo neodobravanje drugih, sebi ravnih
	orijentacija na autoritet	Poslušnost da bi se izbeglo neodobravanje autoriteta
Postkonvencionalna moralnost	orijentacija na društvene norma (ugovor)	Poslušnost u cilju opšteg dobra
	orijentacija na univerzalne etičke principe	Moralni principi kao lični izbor, odluka na nivou savesti

Emocionalni razvoj

- Bolbi – afektivna vezanost (attachment)
  - Prvi odnos koji pojedinac zasniva sa nekom osobom
  - Prvi put oko 5 – 6 meseci
  - Vezuje se za jednu osobu, najčešće majku.

Emocionalni razvoj

- Načini ispoljavanja afektivne vezanosti
  - Rani načini
    - Osmehivanje, gukanje, pružanje ruku, plač po odlasku, prestanak plača po dolasku...
    - Strah od nepoznatih osoba
  - Kasnije
    - Osmehivanje, traženje fizičke blizine, kontakta...

Emocionalni razvoj

- Objekti emocionalne vezanosti
  - Najranije
    - Majka (ili onaj ko se stara o detetu)
    - Prva veza ekskluzivna
  - Kasnije
    - Umnožavanje broja veza
    - Rano detinjstvo – odrasli iz sredine, braća, sestre
    - Detinjstvo i mladost – vršnjaci, osobe suprotnog pola
      - Odrasli – nastavnici, mentori...

Emocionalni razvoj

- Funkcija emocionalne vezanosti
  - Dvostruki status predmeta vezanosti
    - Majka = hrana + nežnost
  - Da li je funkcija vezanosti obezbeđivanje hrane?
  - Eksperiment sa rezus majmunima (Bolbi)

- Potreba za nežnošću i toplinom je zasebna potreba!

Razvoj ličnosti

- Ličnost
  - ispoljava se doslednim obrascima ponašanja u interpersonalnim odnosima.
- Faktori razvoja ličnosti
  - Nasledni činioci
  - Agensi socijalizacije
    - roditelji, škola, vršnjaci...
  - deluju u interakciji
  - ... kako, konkretno, izvor je najvećih neslaganja među teoretičarima.

Razvoj ličnosti

- Frojd
- Struktura ličnosti
  - Id
    - Postoji od rođenja
    - Direktno zadovoljavanje telesnih potreba
  - Ego
    - Javlja se tokom prve godine
    - Racionalna komponenta ličnosti
    - Sticanje sredstava za indirektno zadovoljavanje potreba
  - Superego
    - Moralni agens
    - Rezultat identifikacije sa roditeljem istog pola i usvajanja moralnih standarda

Razvoj ličnosti

- Frojd
- Stadijumi psihoseksualnog razvoja
  - Univerzalni redosled
  - Određeni urođenom potrebom da se smanji neprijatnost i poveća prijatnost
  - Za svaki stadijum karakterističan je
    - Izvor zadovoljstva
    - Konflikt koji mora biti razrešen da bi se prešlo u naredni stadijum
  - Opasnost od fiksacije na nekom od stadijuma
    - Usled nerazrešenog konflikta
    - Usled nezadovoljenih specifičnih potreba
    - Usled previše zadovoljenih specifičnih potreba

Razvoj ličnosti

- Frojd
- Stadijumi psihoseksualnog razvoja
  - Oralni (rođenje)
    - Izvor zadovoljstva – usta (sisanje)
  - Analni (druga godina)
    - Izvor zadovoljstva – anus (pražnjenje creva)
  - Falusni (3–5 godina)
    - Izvor zadovoljstva – genitalije (manipulisanje genitalijama)
  - Latencija (do početka puberteta)
    - Odsustvo konflikata
  - Genitalni (od puberteta)
    - Izvor zadovoljstva – osobe suprotnog pola

Razvoj ličnosti

- Frojd
  - Zanemaruje dešavanja u fazi latencije (rani školski uzrast)
  - Zanemaruje uticaj šire sredine
  - Prenaglašava negativne posledice razvojnih problema
- Erikson, neofrojdovac
  - Koncentriše se na izučavanje perioda latencije koji traje od približno 5. godine do početka puberteta.
  - Veći značaj daje egu (razumnom delu ličnosti)
  - Veći značaj stavlja i na širu socijalnu sredinu, a ne isključivo na trougao dete – majka – otac.
  - Ističe da pojedinac ima prilike da razreši svoje razvojne krize, dok Frojd u tome vidi osnov za razvoj patologije.

Razvoj ličnosti

- Erikson
- Stadijumi psihosocijalnog razvoja
  - **Osnovno poverenje nasuprot nepoverenju** (rođenje)
    - Na osnovu načina na koji roditelji zadovoljavaju najranije potrebe stiče osnovno osećanje u odnosu na svet u kojem živi
    - Poverenje u okolinu, otvorenost za nova iskustva
  - **Autonomija nasuprot stidu i sumnji** (1.5 – 3 godine)
    - Izražavanje svoje volje, sticanje samostalnosti
    - Stid i sumnja zbog zavisnosti
  - **Inicijativa nasuprot osećanju krivice** (3 – 5 godina)
    - Period savladavanja veština
    - Osećanje krivice usled neispunjavanja očekivanja
  - **Marljivost nasuprot inferiornosti** (rani školski uzrast)
    - Dalje savladavanje zadataka, odnos sa vršnjacima

Socijalni razvoj

- Zavisnost od ostalih ljudi
  - Dete je u početku potpuno zavisno
  - Jedan vid zavisnosti od ljudi ostaje trajna odlika ljudske vrste
- Načini ispoljavanja zavisnosti
  - Traženje nežnosti
    - Maženje, privijanje, sedenje u krilu
    - Usmereno na odrasle
    - Do 4. godine
  - Traženje pažnje i odobravanja
    - Starija deca
    - Usmereno na odrasle i vršnjake

Socijalni razvoj

- Kako nastaju socijalno zavisna deca?
  - Najverovatnije usled nedoslednosti u roditeljskom ponašanju
- Karakteristike socijalnog funkcionisanja zavisnog deteta
  - Više reaguje na socijalne podsticaje i uticaje
    - Stalno traži pažnju i odobravanje
  - Podložnije socijalnim uticajima
  - Sposobnije je da saoseća i spremnije da pomogne
  - U osnovnoškolskom uzrastu, postoji negativna korelacija između zavisnosti i popularnosti.
  - U adolescenciji, potiskivana zavisnost jeste u vezi sa agresivnim, čak i sa prestupničkim ponašanjem.

Razvoj i potrebe deteta

- Primitivni odnos
  - nerefleksivna briga (bez razmišljanja, plana)
  - uzan opseg mogućnosti i mali broj jednostavnih uloga
- Složeni odnos (civilizacija)
  - briga o psihološkim potrebama
  - velike mogućnosti i veliki broj uloga

Maslovljeva teorija potreba

- Poželjna, zrela ličnost je uklopljena u svoju kulturu.
- Zrela ličnost je "samoaktualizovana":
  - samostalna, nezavisna, samopouzdana, brižna i empatična
  - usmerena na probleme "izvan sebe"
  - sposobna za snažna i izuzetna iskustva
  - prihava nepoznato i neizvesno
  - svesna svojih impulsa i želja
  - spontana je i kreativna
  - društveno odgovorna

Struktura potreba, po Maslovu

- Više potrebe
  - samoaktualizacija
  - znanje i razumevanje
  - cenjenje (prihvatanje, uvažavanje)
  - ljubav i pripadanje
  - sigurnost
- Niže potrebe
  - fiziološke

Vaspitanje, obrazovanje, potrebe

- Svako dete ima potrebe i neke je moguće "uvesti" u školi, u toku obrazovanja.
  - Da bi se potreba zadovoljila, mora postojati zadovoljavajuća osnova ("opskrbljenost").
  - Problem podrške u zadovoljavanju potreba i pitanje vaspitne podrške.
-